

The Book of Misers (Reading 1997). Câhiz'in *el-Buḥalâ*'sının İngilizce'ye tercümesidir (eserleri için ayrıca bk. Pearson, bibl.; Smith, bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, II, 141-142; Mişâl Cühâ, *ed-Dirâsâtü'l-ʿArabiyye ve'l-İslâmiyye fi ʿUrûbbâ*, Beyrut 1982, s. 55; J. D. Pearson, "Published Works of Robert Bertram Serjeant", *Arabian and Islamic Studies* (ed. R. Bidwell - G. R. Smith), London 1983, s. 268-278; G. Rex Smith, "In Memorium: R. B. Serjeant", *Yemen Update: Bulletin of the American Institute for Yemeni Studies*, sy. 33, Westbury 1993, s. 6-11.

SEDAT ŞENSOY

SERKİS, Yûsuf İlyân

(يوسف إيلان سر كيس)

Yûsuf b. İlyân b. Mûsâ Serkis ed-Dımaşkı (1856-1932)

Bibliyografya âlimi, edip ve yazar.

Şam'da Katolik bir Ermeni ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Ailesi 1860 yılında Şam'da ortaya çıkan isyanlar dolayısıyla Beyrut'a yerleşmişti. İlk eğitimini burada alan Serkis, okulu bitirmesinin ardından bazı küçük tüccarların yanında bir süre muhasebecilik yaptı. Yirmi yaşına gelmeden Fransızca'dan yaptığı tercümelemler Beyrut'taki *el-Beşîr* dergisinde yayımlandı. Daha sonra Osmanlı Bankası Beyrut Şubesi'nde memur olarak göreve başladı. Otuz beş yıl süreyle kaldığı bu görevi sırasında Limasol (Kıbrıs), Ankara ve İstanbul'da bulundu. Onun gerek mesleği gerekse on iki çocuk babası oluşu kendisini nümismatik, pul koleksiyonculuğu, Arap kültürü tarihi ve eski Doğu kiliseleri araştırmaları gibi konularda faaliyetlerde bulunmaktan alıkoymadı. İstanbul'da bulunduğu sırada (1894-1905) bazı eski eserleri konu alan Fransızca makalesinden dolayı Rus Arkeoloji Enstitüsü'nün şeref üyeliğini kazandı. Yazdığı makaleler daha çok *el-Mukteṭaf*, *el-Meşriḳ* ve *Luḡatü'l-ʿArab* gibi dergilerde yayımlandı.

1912'de ailesiyle birlikte oğullarına iş bulma ümidiyle Kahire'ye yerleşti. 1922-1923'te tekrar Beyrut'a taşınmak için bir teşebbüste bulunduysa da bu gerçekleşmedi. 1914 yılından itibaren kitapçılık işiyle meşgul olmaya ve çıkardığı katalogları müşterilere göndermeye başladı. Onun işi daha çok Avrupa kütüphaneleri ve kitap koleksiyoncularıyla haberleşmeye dayanıyordu. Bu esnada, *Muʿcemü'l-maṭbûʿâti'l-ʿArabiyye*'sinin mukaddimesinde belirttiğine göre Arapça yazmalar biyobibliyografyası

için malzeme toplamaya koyuldu. Kitap ticareti işini sürdürürken *Muʿcem*'i yazmaya devam etti. Onun dükkânının bulunduğu cadde kültür ve neşir faaliyetleri alanında büyük şöhret kazandı. Sonraları Vatikan'ın kitap taleplerini karşılayan ve kili durumuna geldi. 1930 yılında sağlığı bozulan Serkis 10 Haziran 1932 tarihinde Kahire'de öldü.

Eserleri. 1. *Muʿcemü'l-maṭbûʿâti'l-ʿArabiyye ve'l-muʿarabe*. Serkis şöhretini sağlayan bu eserinin yazımına 1914 yılında Kahire'de başlamıştır. Müellif Avrupa dillerinde yazılmış referans kitaplarını, genel ve özel kütüphane kataloglarını bildiği için Arap dilinde yazılmış veya Arapça'ya çevrilmiş eserlerle ilgili geniş bir katalog hazırlamayı arzu ediyordu. Çalışması, Arap ülkelerinde matbaanın kurulmasından itibaren 1920 yılına kadar basılmış eserleri ihtiva etmektedir. Müellif ismine göre düzenlenen kitapta alfabetik sıralamada müellifin kendi ismiyle babasının ismi değil meşhur olan isim, künye, lakap veya nisbesi dikkate alınmıştır. Kitapta önce müellifler hakkında kısa bilgi verilmiş, ardından eserleri alfabetik olarak sıralanmış, her biri hakkında bibliyografik bilgi sunulmuştur. Kitabın sonunda temel İslâmî ilimler, felsefe, edebiyat ve diğer bilim alanına giren 131 mecmua tanıtılmış, ardından müellifi bilinmeyen eserlere dair bilgi verilmiş, en sona *Muʿcem*'de tanıtılan eserlerin indeksi eklenmiştir. Bu muhteva ile ilk defa Kahire'deki Serkis Matbaası'nda iki cilt halinde neşredilen eserin (1346/1928) daha sonra yine Kahire'de (1931) ve baskı yılı belirtilmeden Mektebetü's-sekâfeti'd-dîniyye tarafından, ayrıca Kum'da (1410) baskıları yapılmıştır. 2. *Câmiʿu't-teşânifi'l-ḥadîse*. İki cüz halindeki eserin ilk cüzü 1920-1926 yıllarında, ikinci cüzü 1927'de Arapça yazılan veya Arapça'ya çevrilen eserlerin listelerini içermekte olup *Muʿcem*'in tamamlayıcısı niteliğindedir (Kahire 1927-1928; Beyrut 1993; Tahran 1413). 3. *Muḥtaşarü't-târîhi'l-mukaddes*. Suriye'de okullar için Fransızca-Arapça olarak yazılmıştır (Beyrut 1889). 4. *Miʿetü'ḥikâye ve ḥikâye*. Fransızca-Arapça 101 hikâyeden ibarettir (Beyrut 1889). 5. *Enfesü'l-âşâr fi eşheri'l-emşâr*. 1903 yılında İstanbul'dan Roma'ya seyahatinden sonra kardeşi Mihail'e gönderdiği mektuplarından oluşmaktadır (Hades [Lübnan] 1904). 6. "el-Cem'iyyetü'l-meşrikiyye" (*Mecelletü'ş-Şark*, 1909). 7. *ʿÂşın ve şecʿân*. Kuzey Avrupa ile ilgili coğrafi bilgiler ve çocuklar için edebî öğütler içe-

ren Fransızca'dan özetlenmiş bir romandır (Beyrut 1874). 8. *er-Rihletü'l-cevviyye fi'l-merkebeti'l-hevâʿiyye*. Jules Verne'den tercümedir (Beyrut 1875, 1884). 9. Ebû'l-Fazl İbnü'ş-Şihne'nin *ed-Dürrü'l-munteḥab fi târihi memleketi Haleb* adlı eserinin ilmî neşri (Beyrut 1909). Jean Sauvaget tarafından *Les perles choisies d'İbn Ach-Chihna* adıyla Fransızca'ya yapılan tercümede (Beyrut 1933) bu metin esas alınmıştır. Serkis ayrıca Muhammed b. Ahmed el-Bâûni'nin *Tuḥfetü'z-zurefâʿ fi tevârihi'l-mülûk ve'l-ḥulefâʿ* adlı 300 beyti aşan manzumesinin neşrini *el-Mukteṭaf* dergisinde gerçekleştirmiştir (1908). Bunların dışında yukarıda isimleri verilen dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Muʿcem*, Kahire 1346/1928, Mukaddime, I, s. e-c, 1032-1033; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 378-379; Kehhâle, *Muʿcemü'l-muʿelîfîn*, IV, 146; Zirikî, *el-Aʿlâm* (Fethullah), VIII, 219; *Maʿa'l-mektebe*, s. 80-81; Abdüvvehhâb es-Sâbü-nî, *ʿUyûnü'l-muʿellefât* (nşr. Mahmûd Fâhûrî), Halep 1413/1992, I, 23; M. W. Albin, "Sarkis, Yûsuf İlyân", *Encyclopedia of Library and Information Science*, New York 1985, XXXIX, suppl. 4, s. 394-396.

MUSTAFA ÖZ

SERKUDÜMİ

(bk. KUDÜM).

SERLEVHA

(سرلوحه)

Yazma eserlerde metnin başladığı karşılıklı tezhipleme sayfalar.

Sözlükte "baş" anlamındaki Farsça *ser* ile Arapça *levha* kelimelerinden oluşan *serlevha* "bir yazının başlığı" demektir. Tezhip sanatında terim olarak el yazması kitapların zahriye sayfasından sonra karşılıklı iki sayfasına yapılan bezemeli başlığı ifade eder. Searlevha yerine levha denildiğine de rastlanır. *Dîbâce* adı da verilen bu sayfaların tezhibine "serlevha tezhibi" denir. Tezhip tuğlu yapılmışsa buna "hâşiyeli levha" da denir. Çoğu zaman dikdörtgen ikil, kubbeli veya her iki formu birleştiren mürekkep biçiminde olur. Genellikle Kur'ân-ı Kerim'de Fâtiha ile Bakara sûresinin ilk âyetlerinin yer aldığı karşılıklı sayfalarda uygulanan serlevha tezhibi el yazması eserlerde mesnevi tarzında yazılmış eserlerin baş ve bölüm başlıklarında da görülür. Tezhipli kısım metnin başladığı ilk sayfada (vr. 1^b) ve yalnız yazı sahasının üzerinde ise bu